
OREDANS BÖCKER

STIG-BJÖRN LJUNGGREN

Oredans tid föder oredans böcker. De är kanske inte några ideologiskt banbrytande verk men likväl ett intressant och nyttigt exempel på att en samarbetsplanta trots allt börjar gro bortom de traditionella motsättningarna.

Vår tid är oredans tid. Detta yppar sig bland annat genom att vissa dristar sig till att träffas över partigränserna och samtala. Ibland leder samtalet fram till politisk handling, kanske ett samarbete i folkomröstningskampanj, kanske i bok.

Vi har under den senare tiden sett bägge. Hösten 1994 föddes nätverk kring EU-frågan som nu sakta utvecklar sig till något nytt. Och våren 1995 fick vi åtminstone tre exempel på böcker som givits ut av personer med varierande politisk bakgrund. Oredans tid har fått oredans böcker. Dessa tvärpolitiska alster väcker inte bara intresse för vad de säger rent innehållsligt, utan också som fenomen, som tecken på tidsandan.

Den första boken är en antologi med moderaten Ulf Kristersson, socialdemo-

STIG-BJÖRN LJUNGGREN är redaktör för informationsbrevet *folkhemsstudier*, socialdemokratisk idédebattör, statsvetare och författare.

kraten Widar Andersson och centerpartisten Dick Erixon. Antologin som kallas *Ett brutet löfte* (Timbro) är förvisso den försiktigaste formen av tvärpolitiskt samarbete. Var och en står för sitt. Men samtidigt finns tillräckligt med sammanträffanden i boken för att vi ska förstå att en betydande värdegemenskap finns mellan dessa tre personer. Alla har en betydlig distans till det politiska uppdraget. De har förmågan att se sig själva och sina aktiviteter utifrån och sätta den egna gärningen i perspektiv.

Poängen hos Kristersson, Andersson, Erixon är att demokratin måste återskapas, att politiker och medborgare måste hitta nya länkar för att kunna kommunicera med varandra. Det behövs ödmjukhet och en insikt om att Sverige kommit till vägs ände. Skrivstilen är essäartad och platsar lika bra i någon upplyst tidskrift som i bokform.

Boken är kanske den intressantaste därför att den trots allt utgör ett exempel

på att socialdemokrater och moderater kan samarbeta, åtminstone om det finns en centerpartist med i gänget. Att det skulle vara något för de nuvarande partiledningarna är naturligtvis inget att hoppas på, men nya tider kommer. Mycket fortare än vi tror.

Den mest utskällda boken

Mest utskälld för sin tvärpolitik har Christina Hansson, ordförande i Centerns Ungdomsförbund, blivit. Hennes medverkan i boken *När folkhemets barn blivit vuxna* (Medborgarnas Offentliga Utredningar 1995:1) tillsammans med Patrik Engellau och Anders Röttorp har väckt förtrytelse bland annat hos liberala ungdomsförbundet som i ett pressmeddelande förkunnade att CUF blivit "språkrör för Den Nya Valfärden". Genom sådana enkla utstämplingar såg självfallet liberalerna till att misstänkliggöra den som försökte hitta en ny samtalspartner. LUF hävdade att högrefsären länge bearbetat mitten och att CUF kapitulerat för Den Nya Valfärden, något som inte ens Ny Demokrati gjorde på sin tid!

Vad är det då för hemska tankar som förtjänar denna demagogi, som var så pass stark att LUF sedermera ångrat den en smula?

Tja, egentligen bara det gamla vanliga. Engellau, Hansson, Röttorp bygger vidare på tanken att välfärdsstaten lyckats skapa grunden för ett nytt medborgarskap. Detta kan i framtiden bygga på ett större individuellt och frivilligt ansvarsta-

gande för den egna välfärden. Staten har gjort sig till vissa delar onödig och kan nu istället nöja sig med att ge en slags grundtrygghet som medborgarna sedan själva kan komplettera.

Tankegången är bekant och sammanfaller i hög grad med vad som tidigare förkunnats från Den Nya Valfärden. Just denna boks bidrag ligger mer i att den enkelt försöker skissa hur man kan rensa i bidragsdjungeln och istället överskådligt och enkelt införa sju bidrag (barnstöd, studiestöd, en ny slags sjukpension, ålderspension, arbetslöshetsbidrag, statspension, socialbidrag). Tanken är att ett enkelt pedagogiskt bidragssystem - kombinerat med allmänna försäkringar - ger medborgarna ett ansvar för sin egen välfärd.

Den nyttigaste boken

Den mest konstruktiva boken, som samtidigt kanske är en smula tråkig, är utgiven av G Rune Berggren, Hans Åström Eklind, Thomas Idergard och Sofia Johansson. Boken heter *Irrfärdens slut - spelregler för sunda statsfinanser* (Medborgarnas Offentliga Utredningar 1995:2) och försöker diskutera vilka regler som ska gälla för statens ekonomiska skötsel. Kvartetten uppvisar stora förvaltningspolitiska insikter och kan för många kanske läsas lika mycket som en lärobok som en debattbok. Många uppfinningsrika regelförändringar diskuteras - och många avvisas - men poängen är ändå att nya spelregler kan ge en stat som har ordning på sin ekonomi.

Kanske är det trots allt denna publikation som lättast kan komma in i den vardagliga politiska pappslöjden.

Noteras kan att boken saknar sidnumrering, varje sida numreras istället med hur många miljoner som statsskulden ökat. Sidan 1 heter "0,5 miljon kronor", sidan 2 heter "1 miljon kronor", och så vidare. Effektivt och pedagogiskt sätter boken därmed fingret på Sveriges problem. Det finns inga enkla lösningar. Och samtidigt skenar statsskulden.

Självständighet

Nyckelordet i beskrivningen av alla dessa författare är ordet "självständighet". Genom att agera efter eget huvud och på ett oväntat sätt utgör dessa skribenter ett latent hot mot den rådande politiska partiordningen.

Tänk om alla riksdagsmän gjorde som Kristersson och Andersson? Tänk om alla centerpartister skrev böcker med Den Nya Välfärden? Hur skulle det gå då?

Men risken för sådana revolutionerande förändringar är inte stor. Partiledningarna har gjort vad de kan för att knyta upp svansen på sina soldater i riksdagen. Den som är olydig blir utskälld inför riksdagsgruppen. Eller avsatt under kuppertade former.

Men oftast behöver man inte gå så långt i repressalier, de strukturella

begränsningarna för våra politikernas självständighet är betydande. Exempelvis ser partiledningarna till att folkets representanter inte själva kan förfoga direkt över partistödet, utan slantarna kontrolleras av kanslierna.

Således har en riksdagsledamot helt otillräckliga ekonomiska och personella resurser för att kunna fungera självständigt.

Nya mötesplatser

Budskapet från dessa böcker är därför antagligen inte bara att det behövs ett systemskifte i välfärdsstaten. Det är inte bara där som en grundläggande förändring är nödvändig, så att medborgarna får mer frihet och ansvar. Böckernas budskap är också att politikerna behöver frihet att agera, utan tvångskommenderande partiledningar och huvudkrympande begränsningar byggda på revirpinkande, prestigeänkande och politiska fördomar.

Vad vi saknar är en lång rad nya mötesplatser där politiskt intresserade människor kan träffas och samarbeta, utan att behöva belastas av tidigare generationers schabloner. Befrielsen ska inte bara gälla medborgarna, utan också medborgarnas representanter. Oredans tid behöver inte bara förnyelse av offentlig sektor, utan orediga politiker som vågar tänka nytt.